

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів і економіки природокористування

06-03-76

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

_____ О.А. Лагоднюк

«_____» _____ 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

ЦІННІ ПАПЕРИ І БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
SECURITIES AND STOCK EXCHANGE

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Specialty 072 «Finance, banking and insurance»

Рівне-2020 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Цінні папери і біржова діяльність**» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної та заочної форм навчання. Рівне: НУВГП, 2020. 15 с.

Розробник: Ляхович О.О., к.е.н., доцент кафедри фінансів і економіки природокористування

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри фінансів і економіки природокористування

Протокол від « 25 » березня 2020 року № 10

Завідувач кафедри _____ **Л.В. Мельник**

Керівник групи забезпечення спеціальності _____ **Л.В. Мельник**

Схвалено науково-методичною радою з якості ННІЕМ

Протокол від « 6 » травня 2020 року № 5

Голова науково-методичної ради з якості ННІ _____ **Н.Е. Ковшун**

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Цінні папери і біржова діяльність» складена відповідно до освітньо-професійної програми другого рівня вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» та відповідного навчального плану.

Дисципліна «Цінні папери і біржова діяльність» є складовою циклу дисциплін фахової підготовки студентів за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні засади обігу цінних паперів та організації біржової діяльності на фондовому ринку.

Навчальний матеріал дисципліни «Цінні папери і біржова діяльність» викладається в тринадцяти темах, які об'єднанні у два змістові модулі. Дисципліна включає базові теми, які формують систему знань щодо системи основних та похідних цінних паперів, їх функцій та особливостей обігу, а також визначення вартості, дохідності та проведення оцінки їх якості та організації біржової діяльності. Засвоєння даного матеріалу дасть практичні навички проведення операцій з управління та торгівлі цінними паперами, а також активами інституційних інвесторів.

У курсі вивчаються теоретико-практичні аспекти функціонування пайових, боргових та похідних цінних паперів. Матеріал включає вивчення сутності професійної діяльності з торгівлі цінними паперами на фондовому ринку, з управління активами інституційних інвесторів, а також здійснення депозитарної і клірингової діяльності та організації біржової торгівлі

Анотація

Дисципліна «Цінні папери і біржова діяльність» є дисципліною, що формує фаховий рівень у здобувачів вищої освіти щодо вивчення особливостей обігу цінних паперів та організації біржової діяльності на фондовому ринку. Курс спрямований на формування практичних навичок у студентів спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» у напрямі опанування механізму функціонування фондових бірж та організації біржової діяльності

Ключові слова: цінні папери, фондова біржа, біржова діяльність, інституційні інвестори

Abstract

"Securities and Exchange Activities" is a discipline that shapes the professional level of higher education applicants to study the organization of securities circulation in the stock market. The course is aimed at developing practical skills of students of specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" in the direction of mastering the mechanism of functioning of stock exchanges and the organization of exchange activities

Keywords: securities, stock exchange, exchange activity, institutional investors

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»	Дисципліна фахової підготовки (спеціалізації)	
Модулів – 1	Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 150		Семестр	
		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год. самостійної роботи студента – 4 год.	Рівень вищої освіти: II (магістерський)	26 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		26 год.	10 год.
		Самостійна робота:	
		98 год.	138 год.
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 35 % до 65 %.

для заочної форми навчання – 8 % до 92 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Фондова біржа є невід'ємною частиною інфраструктури ринкової економіки, а цінні папери відіграють одну з найважливіших ролей у формування інвестиційного потенціалу країни. Саме тому метою викладання навчальної дисципліни «Цінні папери та біржова діяльність» є формування у студентів сучасного економічного мислення та системи базових знань з теорії та практики випуску й обігу цінних паперів, а також організації біржової діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Цінні папери та біржова діяльність» є: вивчення сутності, особливостей та функцій цінних паперів; оволодіння методами аналізу їх базових характеристик; закономірностей і механізму здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів; набуття вмінь використовувати ці закономірності та механізми в практиці формування та управління портфелем цінних паперів, а також організації біржової торгівлі.

Після вивчення даного курсу студенти повинні знати:

- на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері цінних паперів і біржової діяльності;
 - сутність, класифікацію, характерні ознаки та властивості цінних паперів;
 - роль цінних паперів на фінансовому ринку;
 - особливості функціонування пайових та боргових цінних паперів;
 - сутність та види похідних цінних паперів;
 - сутність портфеля цінних паперів та особливості його формування;
 - концептуальні засади здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів;
 - порядок функціонування фондових бірж;
 - операції, що здійснюються на фондових біржах;
 - правила здійснення біржової діяльності;
 - методи організації та операційний механізм біржової торгівлі.
- У результаті вивчення дисципліни студенти повинні вміти:
- здійснювати порівняльну характеристику основних та похідних цінних паперів;

- визначати особливості функціонування та формування портфелю цінних паперів;
- визначати доходність цінних паперів;
- визначати ризики щодо операцій з цінними паперами;
- характеризувати основні види професійної діяльності на ринку цінних паперів;
- застосовувати правила організації біржової діяльності;
- застосовувати основні методи організації біржової торгівлі;
- застосовувати основні методи розрахунку біржових індексів;
- проводити оцінку біржових індексів та рейтингів фондових бірж;
- здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності;
- відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері цінних паперів та біржової діяльності;
- обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері цінних паперів та біржової діяльності, їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів;
- застосовувати поглиблені знання в сфері цінних паперів та біржової діяльності для прийняття рішень.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ВИДІВ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Тема 1. Сутність і характерні ознаки цінних паперів

1. Сутнісна характеристика цінних паперів.
2. Класифікація та властивості цінних паперів.
3. Функції цінних паперів на фінансовому ринку.
4. Правове регулювання ринку цінних паперів

Тема 2. Пайові цінні папери

1. Сутність та види акцій
2. Методика розрахунку доходності акцій
3. Оцінка якості та вартості акцій

4. Інвестиційний сертифікат: сутність та види.
5. Сертифікат фондів операцій з нерухомістю

Тема 3. Облігації та вексельний обіг

1. Облігації та їх основні види
2. Ціноутворення та дохідність облігацій
3. Характеристика основних видів векселів
4. Основні операції з векселями
5. Оцінка векселів

Тема 4. Депозитні сертифікати, державні та муніципальні цінні папери

1. Сутність та основні види депозитарних сертифікатів
2. Дохідність та ціна депозитарних сертифікатів
3. Види державних цінних паперів
4. Муніципальні цінні папери

Тема 5. Іпотечні цінні папери

1. Види іпотечного ринку
2. Види та поняття іпотечних цінних паперів
3. Заставна
4. Іпотечні сертифікати
5. Іпотечні облігації

Тема 6. Ф'ючерсні та форвардні контракти

1. Сутність та види похідних цінних паперів.
2. Особливості форвардного контракту.
3. Особливості фінансових ф'ючерсних контрактів.
4. Стратегії на ф'ючерсному ринку

Тема 7. Опціонні контракти та варанти

- 7.1. Сутність та характеристика опціонів
- 7.2. Порівняльна характеристика основних видів опціонів
- 7.3. Вартість та премія опціону
- 7.4. Сутність та особливості обігу варантів

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 8. Професійна діяльність з торгівлі цінними паперами на фондовому ринку

1. Особливості організації діяльності з торгівлі цінними паперами.
2. Брокерська діяльність.
3. Дилерська діяльність.
4. Андеррайтинг.

Тема 9. Діяльність з управління активами інституційних інвесторів

1. Інституційні інвестори: сутність та характеристика
2. Суб'єкти з управління активами інституційних інвесторів
3. Механізм інвестування коштів в інвестиційний фонд
4. Види інвестиційних фондів

Тема 10. Депозитарна і клірингова діяльність

1. Сутність депозитарної діяльності
2. Функції депозитарію
3. Сутність та функції клірингової діяльності
4. Етапи здійснення клірингу

Тема 11. Фондова біржа

1. Сутність фондової біржі, її види та функції.
2. Правила фондової біржі
3. Особливості функціонування фондових бірж в Україні

Тема 12. Організація біржової торгівлі

1. Методи організації біржової торгівлі
2. Операційний механізм біржової торгівлі

Тема 13. Біржові індекси та рейтинги фондового ринку

1. Сутність біржових індексів та їх характеристики.
2. Методи визначення біржових індексів
3. Світові та вітчизняні біржові індекси
4. Рейтинги фондового ринку.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усь- го	у тому числі					усь- го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Сутність і призначення бюджету. Основи бюджетного устрою												
Тема 1. Сутність і характерні ознаки цінних паперів	11	2	2	-	-	7	11	1	-	-	-	10
Тема 2. Пайові цінні папери	12	2	2	-	-	8	11	-	1	-	-	10
Тема 3. Облігації та вексельний обіг	12	2	2	-	-	8	11	-	1	-	-	10
Тема 4. Депозитні сертифікати, державні та муніципальні цінні папери	11	2	2	-	-	7	11,5	-	0,5	-	-	11
Тема 5. Іпотечні цінні папери	12	2	2	-	-	8	11,5	-	0,5	-	-	11
Тема 6. Ф'ючерсні та форвардні контракти	12	2	2	-	-	8	12	-	1	-	-	11
Тема 7. Опціонні контракти та варанти	11	2	2	-	-	7	12	-	1	-	-	11
Разом за змістовим модулем 1	81	14	14	-	-	53	80	1	5	-	-	74
Змістовий модуль 2. Система доходів і видатків бюджету												
Тема 8. Професійна діяльність з торгівлі цінними паперами на фондовому ринку	11	2	2	-	-	7	11	-	1	-	-	10

Тема 9. Діяльність з управління активами інституційних інвесторів	12	2	2	-	-	8	11	-	1	-	-	10
Тема 10. Депозитарна клірингова діяльність	11	2	2	-	-	7	11,5	-	0,5	-	-	11
Тема 11. Фондова біржа	12	2	2	-	-	8	12,5	0,5	1	-	-	11
Тема 12. Організація біржової торгівлі	11	2	2	-	-	7	12,5	0,5	1	-	-	11
Тема 13. Біржові індекси та рейтинги фондового ринку	12	2	2	-	-	8	11,5	-	0,5	-	-	11
Разом за змістовим модулем 2	69	12	12	-	-	45	70	1	5	-	-	64
Усього годин	150	26	26	-	-	98	150	2	10	-	-	138

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	2	3	4
1.	Акції. Інвестиційні сертифікати	2	-
2.	Облігації	2	1
3.	Векселі	2	1
4.	Депозитні (ощадні) сертифікати	2	0,5
5.	Державні та муніципальні цінні папери	2	0,5
6.	Іпотечні цінні папери	2	0,5
7.	Опціони	2	1
8.	Управління портфелем цінних паперів	2	1
9.	Види угод з цінними паперами	2	1
10.	Операції з похідними цінними паперами	2	1
11	Механізм клірингу	2	0,5
12	Хеджування	2	1
13	Фондова біржа	2	1
	Разом	26	10

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

Підготовка до аудиторних занять – 26 год. занять

Підготовка до контрольних заходів – 30 год.

Опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях – 42 год.

6.1. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	2	3	4
1	Структура та учасники ринку цінних паперів	7	10
2	Механізм визначення перспективності інвестування в акції	8	10
3	Обіг векселів на міжбанківському ринку	8	10
4	Особливості випуску та обігу облігацій внутрішніх державних позик України	7	11
5	Схеми випуску іпотечних сертифікатів	8	11
6	Врегулювання обов'язків по ф'ючерсних контрактах	8	11
7	Переваги і недоліки володіння різними видами опціонів	7	11
8	Джерела інформації та консультації для інвесторів	7	10
9	Організатори торгівлі на ринку цінних паперів України	8	10
10	Організація роботи брокерської фірми	7	11
11	Історія виникнення і розвитку бірж	8	11
12	Операції на українських фондових біржах	7	11
13	Рейтинг торговців цінними паперами в Україні	8	11
	Разом	98	138

7. Методи навчання

Для викладання лекційного курсу розроблений ілюстративний матеріал, здійснюється аналіз та обґрунтування проблемних питань. На практичних заняттях розв'язуються ситуаційні задачі.

8. Методи контролю

Контроль знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється в усній і письмовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають теоретичну частину (тестові завдання) і практичну частину (розрахункові задачі).

Контроль роботи студентів проводиться за такими видами робіт: наявність лекційного матеріалу – шляхом перегляду конспектів; робота на практичних заняттях – шляхом усного опитування і перевірки виконаних практичних завдань; підготовка та презентація індивідуальної роботи; підготовка до видання наукових статей, тез для участі в конференціях; участь в конкурсах, олімпіадах. Усі форми контролю включені до 100-бальної шкали оцінювання.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями:

1. Розрахункові завдання, задачі, лабораторні роботи (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0 % – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

2. Ситуаційні вправи, конкретні ситуації та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1. Поточне тестування та самостійна робота															Сума
Змістовий модуль № 1								Змістовий модуль № 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	МК	T8	T9	T10	T11	T12	T13	МК	100
4	4	4	4	4	5	5	20	5	5	5	5	5	5	20	

T1, T2... T13 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	для заліку
90–100	зараховано
82–89	
74–81	
64–73	
60–63	
35–59	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Цінні папери і біржова діяльність» включає:

1. Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (КНМЗД).
2. Конспект лекцій на електронному носії.
3. Друкований роздатковий матеріал.
4. Презентація курсу «Цінні папери і біржова діяльність» (лекційні та практичні заняття) в програмі «Microsoft Power Point».

11. Рекомендована література

Базова література

1. Клименко В.В., Акімова Л. М. Докієнко Л.М. Фінансовий ринок: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2015. 358с.
2. Павлов В.І., Кривов'язюк І.В. Цінні папери в Україні: навч. посіб. К.: ІВЦ Держкомстату України. 2002. 305 с.
3. Пальчевич Г.Т., Подплетній В.В. Ринок цінних паперів: навч. посіб. Кіровоград: ТОВ ПВЦ «Мавік». 2002. 238 с.
4. Раровська В.В., Останкова Л.А., Акопов С.Е. Біржова діяльність: навч. посіб. К.: ЦНЛ. 2009. 144 с.

Допоміжна література

1. Голєв М.К., Павлов В.І. Корпоративне управління: діяльність підприємств на фондовому ринку (регіональний аспект): монографія. Луцьк: Надстир'я, 2004. 216 с.
5. Кузнецова Н.С., Назарчук І.Р. Ринок цінних паперів в Україні: правові основи формування та функціонування. К.: Юрінком Інтер. 1998. 528 с.
6. Мендрул О. Г., Павленко І. А. Фондовий ринок: операції з цінними паперами: Навч. посібник. Вид. 2-ге: допов. та перероб. К.: КНЕУ, 2000. 156 с.
7. Павлов В.І., Кривов'язюк І.В. Формування інституційної системи ринку цінних паперів в Укпаїні. Рівне: НУВГП, 2011. 294с.
8. Павлов В.І., Трофімчук М.О. Конкуренція на ринку цінних паперів: загрози та регулювання: монографія. Рівне: НУВГП, 2015. 210 с.
9. Сміт Л. Українські фондові біржі: проблемні питання і рекомендації. Проект розвитку ринків капіталу. 2006. 33 с.
10. Солодкий М.О. Біржовий ринок. К.: Джерела М, 2002. 336 с.

Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» № 3480-IV від 23.02.2006 із змінами станом на 30.03.2009 / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2006. № 31. С.268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
2. Законодавство України. URL: <http://www.rada.kiev.ua>
3. Інформаційні ресурси у цифровому репозиторії. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua>

4. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
5. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
6. Наукова бібліотека НУВГП. URL: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka>
7. Положення „Про Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку” затверджене Указом Президента України № 142/97 від 14.02.1997 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142/97>
8. Положення „Про функціонування фондових бірж” затверджене Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 19.12.06 р. № 1542 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2082-12#n19>
9. Міністерство фінансів України. URL: <http://www.mifin.gov.ua>